

Haec domus apta mihi est, haec me pulcherrima
(sedes

Accipit, aeterno coelestique hospite digna.
Nec novus hic locus est: fluxit mea gloria in ar-
(tus,

Et lux vera Dei: Deus illustravit alumnam 185
Materiem, corpusque Parens habitabile fecit
Ipse sibi, placito ut posset requiescere templo.

*Primi hominis peccatum, et ejus, per Jesum
Christum reparatio.*

Condideram perfectum hominem, spectare su-
perna

Mandaram, totis conversum sensibus in me
Recto habitu, celsoque situ, et sublime tuen-
(tem: 190

Sed despexit humum, seque ineliavit ad orbis
Divitias, pepulitque meum de pectore numen.
Restituendus erat mihi met; submissus in illum
Spiritus ipse meus descendit, et edita limo
Viscera divinis virtutibus informavit. 195

Jamque hominem assumptum summus Deus in
(deitatem
Transtulit, ac nostro docuit recalescere cultu.

VIII.

PECATI ORIGO ET EJUS CONSE-
QUENTIAE.

PRUDENCI.

(Hamartigeniae v. 190—346.)

CAUSA PECATI, EST PRIMI HOMINIS
LAPSUS.

Inventor vitii non est Deus; angelus illud
Degener infami conceptus mente creavit:
Qui prius augustum radiabat sidus, et ingens
Ex nihilo splendor nutrito ardebat honore 4
Ex nihilo nam cuncta retro, factumque quod us-
quam est:
At non ex nihilo Deus, et Sapietia vera,

3 Radiabat (tamquam) sidus augustum: ex
nomine Lucifer. Vid. Isai. XIV. 12 et seq.

4 Angeli creati fuerunt, sicut ceterae creatu-
rae, ex nihilo.

5 Retro, id est, a principio.

T. III.—5.

Spiritus et sanctus; res semper viva, nec unquam
Cœpta, sed aërios etiam molita ministros.

Horum de numero quidam pulcherrimus ore,

Majestate ferox, nimis dum viribus auctus 10

Inflatur, dum grande tumens sese altius effert,

Ostentatque suos licito jactantius ignes:

Persuasit, propriis genitum se viribus ex se

Materiam sumpsisse sibi, qua primitus esse

Inciperet, nascique suum sine principe cœp-
tum. 15

Hinc schola subtacitam meditatur gignere sectam,

Quae docet, et tenebris subitum micuisse tyra-
num:

Qui, velut aeternam latitans sub nocte, retrorsum

Vixerit, et tecto semper regnaverit aëvo.

Æmulus, ut memorant, opera ad divina repen-
te 20

8 Eterios. id est. Spirituales.

13 Persuasit (sibi.)

16 Schola, Marcionitarum contra quos,
hoc poema a Prudencio scribitur. Subtacitam,
pro latentem, occultam.

17 Pro emicuisse existisse.

18 Marcionitæ dicebant, Principem malum,
id est, dæmon esse æternum, sicut Deus.

19 Sicut in horatio legitur, oculo aëvo.

Corrumpenda caput caligine protulit atra

Hoc ratio sed nostra regat: cui non licet unam

Infirmare fidem, sacro quae tradita libro est.

Nil, ait, absque Deo factum sed cuncta per ipsum,

Cuncta: nec est alius quisquam, nisi factus ab
ipso 25

Sed factus de stirpe bonus, bonitatis in usum

Proditus, et primo generis de fonte serenus.

Deterior mox sponte sua, dum decolor illum

Inficit invidia, stimulisque instigat amaris:

Arsit enim scintilla odii de fomite zeli, 30

Et dolor ingenium subitus conflavit iniquum.

Viderat argillam, simulacrum et structile flatu

Concaluisse Dei; dominum quoque conditioni

Impositum, natura soli pelagique polique

Ut famulans homini locupletem fundere par-
tum 35

Nosset, et effusum terre no addicere regi.

37 Proditus, sinonim. de edito, in lucem
actus.

38 Decolor. Palidus.

33 Conditio, in sensu creationis, in quoniam
enim loco dicitur, a die conditionis tuæ.

36 Clavice, meminisset pro nosset. Terre-
no, pro terræ.

Inflavit fermento animi stomachante tumorem
 Bestia deque acidis vim traxit acerba medullis,
 Bestia corde carens, cui tunc Sapientia longi
 Corporis enodem servabat recta juventam; 40
 Complicat ecce novos sinuoso pectore nexus,
 Involvens nitidam spiris torquentibus alvum.
 Simplex lingua prius, varia micat arte loquendi,
 Et discissa dolis resonat sermone trisulco.
 Hic natale caput vitiorum: principe ab illo 45
 Fluxit origo mali: qui se corrumpere primum:
 Mox hominem didicit, nullo informante magistro.
 Ultimus exitium, subverso praeside, mundus
 Sortitur, mundique omnis labefacta supellex:
 Non aliter, quam cùm incautum spoliare vian-
 tem 50

37 *Fermentum animi. stomachans vult dis-
 cere animus ira fervens Horatio ipsis termini
 irae sensationem expresit, dicens: Vae memm fer-
 vens difficile bile tumet jecur. Tumorcm, pro-
 superbiam.*

39 *Bestia corde carens, serpens.*

42 *Provolvens.*

44 *Trisulco serpens enim hic prudentiam
 Emitit dixit Virg.*

49 *Supellex creaturae quae mundo supellec-
 tilia sunt.*

Forte latro agresus, praedae prius inmemor, ipsum
 Ense ferit dominum, pugnae nodunque moranque
 Quo pereunte trahat captivos victor amictus,
 Jam non obstanti locuples de corpore praedo.
 Sic homini subjecta domus (ditissimus orbis 54
 Scilicet in facilem, domino peccante, ruinam
 Lapsus) herile malum jam tunc vitiabilis hausit.

PECCATI CONSEQUENTIÆ IN ORDINE MATERIALE.

Tunc lolium lappasque leves per adultera culta
 Ferre malignus ager glebis male pinguibus ausus
 Triticeam vacuis segetem violavit avenis. 60
 Tunc etiam innocuo vitulorum sanguine pasci,
 Jamque jugo edomitus rictu laniare juvencos,
 Occiso pastore, truces didicere leones;
 Necnon et querulis balatibus irritatus
 Plenas nocte lupus studuit perrumpere caulas. 64

53 *Captivus dicitur rerum, captivum au-
 rum ebur, etc.*

58 *«Docent sancti Patres, terram post Adae
 peccatum maledictam fuisse, ut spinas et tribu-
 los ferret, nisi diligenti cura excoleretur.»*

Omne animal diri callens sollertia furti
 Imbuit, et tortos acuit fallacia sensus.
 Quamvis maceries florentes ambiat hortos,
 Sepibus et densis vallentur vitea rura,
 Aut populator edet gemmantia germina bru-
 chus, 70

Aut avibus discerpta feris lacerabitur uva.
 Quid loquar herbarum fibras, medicante veneno
 Tinctas, letiferi fudisse pericula succi?
 Noxius in teneris sapor aestuat ecce frutetis,
 Cúm prius innocuas tulerit natura cicutas, 75
 Roseidus et viridem qui vestit flos rhododaphnen
 Pabula lascivis dederit sincera capellis.
 Ipsa quoque oppositum destructo foedere certo

67 *Tortos pro pravos.*

72 *Medicans, pro medicinale, late sumpto.*
Sicut dicuntur aquae medicantes quae in corpore
aliquem bonum effectum exercent.

76 «*Mirum*» (dit I Pline, *Hist. nat. XXIV*
cap. 53) «*folia rhododaphes quadrupedum vene-*
num esse, homini vero contra serpentes praesi-
idium.... Pecus etiam, et caprae, si aquam bibe-
rint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.»

Transcendunt elementa modum, rapiuntque ru-
 untque

Omnia, legirupis quassantia viribus orbem. 80
 Frangunt umbriferos aquilonum proelia lucos,
 Et cadit immodicis silva exstirpata procellis.
 Parte alia violentus aquis torrentibus amnis
 Transilit objectas, praescripta repagula, ripas,
 Et vagus eversis late dominatur in agris. 85
 Nec tamen his tantam rabiem nascentibus ipse
 Conditor instituit: sed laxa licentia rerum
 Turbavit placidas, rupto moderamine, leges.

PECCATI CONSEQUENTIAE IN ORDINE
 MORALE: PASSIONUM FLUXUS;
 LUXURIA.

Nec mirum, si membra orbis concussa rotan-
 tur,

Si vitii agitata suis mundana laborat 90
 Machina, si terras lues incentiva fatigat.
 Exemplum dat vita hominum, quo cetera peccent
 Vita hominum, cui, quidquid agit, vesania et ter-
 ror
 Suppeditant, ut bella fremant, ut fluxa voluptas
 Diffusit, impuro ferveat ut igne libido,

Sorbeat ut cumulos nummorum faucibus amplis
 Gurges avaritiae, finis quam nullus habendi
 Temperat, aggestis addentem vota talentis.
 Auri namque fames parto fit major ab auro;
 Inde seges scelerum, radix et sola malorum, 100
 Dum scatebras fluviorum omnes et operta metalla
 Eliquat ornatus, solvendi leno pudoris;
 Dum venas squalentis humi scrutator inepta
 Ambitio, scalpens naturae occulta latentis,
 Si quibus in foveis radiantes forte lapillos 105
 Rimata inveniatur; nec enim contenta decore
 Ingenito, externam mentitur femina formam.
 Ac velut artificis Domini manus imperfectum
 Os dederit, quod adhuc res exigat aut hyacintis
 Pingere sutilibus redimitae frontis in aere, 110
 Colla vel ignitis sincera incingere sertis,

99 *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit, Juvenal.*

100 *Radix omnium malorum avaritia, S. Paul, 1. Timoth. VI. 10.*

110 *Sutilibus, «quia ex gemma consuuntur flo argenteo aut aureo,» Iso.*

111 *Ignis. fulgor enim gemmarum per ignem designatur.*

Auribus aut gravidis viridis suspendere baccas.
 Nectitur et nitidis concharum calculus albens
 Crinibus, aureolisque riget coma texta catenis.
 Taedet sacrilegas matrum percurrere curas, 115
 Muneribus dotata Dei quae plasmata fuco
 Inficiunt, ut pigmentis cutis illita perdat
 Quod fuerat, falso non agnoscenda colore.

Haec sexus male fortis agit: cui pectore in arc-

to

Mens fragilis facili vitiorum fluctuat aestu. 120
 Quid quod et ipse caput muliebris corporis et rex,
 Qui regit invalidam propria de carne resectam
 Particulam, qui vas tenerum ditione gubernat,
 Solvitur in luxum? Cernas mollescere cultu
 Heroas vetulus, Opifex quibus aspera membra,
 125

115 *Matrum pro Matronarum. curas pro studia.*

116 *Formas vel facies.*

119 *Sexus infirmus.*

121 *S. Paul, 1 Corinth. XI, 3: Caput autem mulieris, vir.*

123 *«Viri quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem,» S. Pet. I Eph. III. 7.*

Finxerat, et rigidos duraverat ossibus artus.
Sed pudet esse viros: quaerunt vanissima quae-
que,

Queis niteant: genuina leves ut robora solvant,
Vellere non ovium, sed Eoo ex orbe petitis
Ramorum spoliis fluitantes sumere amictus 130
Gaudent, et durum scutulis perfundere corpus.

Additur ars, ut fila herbis saturata recotis
Illudant varias distincto stamine formas.
Ut quaeque est lanugo fere mollissima tactu,
Pectitur. Hunc videas avium quoque versicolo-
rum 135

Indumenta novis texentem plumea telis:
Illum pigmentis redolentibus, et peregrino
Pulvere femineas spargentem turpiter auras.

ABUSUM TRISTE, AB HOMINE FACTUM
DE SUIS SENSIBUS.

(*Neque enim, dicit Tertul oculos ad concu-
piscenciam sumpsimus, et linguam ad malilo-*

131 *Perfundere, pro vestire vel induere.*

135. *Hic loquitur de eo quod appellatur opus
plumarium, id est, in ambur formosis.*

*quium, et aures ad exceptaculum maliloquii,
et gulam ad gulae crimen, et ventrem ad gulae
societatem, et manus ad vim, et gressus ad va-
gam vitam.)*

Omnia luxus habet nostrae vegetamina vitae
Sensibus in quinque statuens quae condidit auc-
tor. 140

Auribus atque oculis, tum naribus atque palato
Quaeritur infectus vitiosis artibus usus.
ipse etiam, toto pollet qui corpore, tactus,
IPalpamen tenerum blandis e fotibus ambit.
Proh dolor, ingenuas naturae occumbere lege,
145

Captivasque trahi regnante libidine dotes!
Perversum jus omne viget, dum quidquid haben
dum

Omnipotens dederat, studia in contraria vertunt,
Idcircone, rogo, speculatrix pupula molli
Subdita palpebrae est, ut turpia semivirorum 150
Membra theatri spectet vertigine ferri,
Incestans miseros foedo oblectamine visus?

148 *Vel ut Cicero dicit. Tactus.....*

Vt ideo spirant mediaque ex arce cerebri
 Demittunt geminas sociata foramina nares,
 Ut bibat illecebras male conciliata voluptas, 155
 Quas pigmentato meretrix jacet improba crine?
 Num propter lyricae modulamina vana puellae,
 Nervorumque sonos, et convivale calentis
 Carmen nequitiae, patulas Deus addidit aures,
 Perque cavernosos jussit penetrare meatus 160
 Vocis iter? numquid madido sapor inditus ori
 Vivit ob hanc causam, medicata ut fercula pi-
 gram
 Ingluviem, vegetamque gulam ganeonis inescens?
 Per varios gustus instructa ut prandia ducat
 In noctem, lassetque gravem sua crapula ven-
 trem? 165
 Quid durum, quid molle foret, quid laeve, quid
 horrens,
 Quid calidum gelidumve, Deus cognoscere nos-
 met

157 *Cantatrix.*

158 *Calentis, aliunde Incensae.*

163 *Medicata, sapor condimentis: Linea tex-
 ta, Tivus de lino, de quo divistes utebantur.*

Attactu voluit, palpandi interprete sensu.
 At nos delicias plumarum et linea texta
 Sternimus, atque cutem fulcro attenuante poli-
 nus. 170

Felix, qui indultis potuit mediocriter uti
 Muneribus, parcumque modum servare fruendi!
 Quem locuples mundi species et amoena venustas,
 Et nitidis fallens circumflua copia rebus
 Non capit, ut puerum, nec inepto addicit amo-
 ri: 175

Qui sub adumbrata dulcedine triste venenum
 Deprendit latitare boni mendacis operto.

Sed fuit in quondam nobis santumque bonum
 que

Principio rerum, Christus cum conderet orbem:
 Vidit enim Deus esse bonum: velut ipse Moyses
 180

Historicus mundi nascentis testificatur.

«Vidit, ait, Deus esse bonum, quodcumque crea-
 vit.»

Hoc sequar, hoc stabili conceptum mente tenebo,
 Inspirante Deo quod sanctus vaticinator

182 *Gen. I. 10. 12. 18. etc.*

Prodidit, antiquae recolens primordia lucis: 185
 Esse bonum, quidquid Deus et Sapientia fecit.
 Conditor ergo boni Pater est, et cum Patre Chris-
 tus

IX.

DOCTRINA CHRISTIANA DE PECATO-
LIBERO ARBITRIO ET GRATIA.

PRO S. PROSPERO.

(Carm. de ingratis, v. 575-615, 648-800,
 880-1,002.

*Liberum arbitrium per peccatum corruptum, re-
 probat rejicitque gratiam, quae nobis
 in auxilium venit.*

Inviolata Dei quondam et sublimis imago
 In primo cuncti fuimus patre, dum nemore alio
 Dedit, et edicto parens cavet arbore ab una.
 At postquam, rupta mandati lege, superbum
 Consilium mixtum invidiae de fonte recepit.

Corruit, et cuncti simul in genitore cadente 5
 Corruimus: transeurrit enim virosa per omnes
 Pecati ebrietas, corrupti et cordis in alvo
 Persistit, cruda fervet carbunculus esca.
 Hinc animi vigor obtutus, caligine tetra
 Induitur, nec fert divinae fulgura lucis 10
 Lumen iners: hinc arbitrium per devia lapsum
 Claudicat, et caecis conatibus inque ligatis
 Motus inest, non error abest. Manet ergo volun-
 tas
 Semper amans aliquid quo se ferat, et labyrintho
 Fallitur, ambages dubiarum ingressa viarum: 15
 Vana cupit, vanis tumet et timet; omnimodaque
 Mobilitate ruens in vulnera vulnere surgit.

7, 8 *Hi versiculi explicantur, in libro contra
 Cassianum, a S. Prospero inscripto ubi ipsae
 metaphorae ampleantur. cap. 9: (Arbitrium in
 prima transgressione) bibit omnium vitiorum ve-
 nenum, et totam naturam hominis intemperan-
 tiae suae ebrietate madefecit: inde priusquam
 edendo carnem Filii hominis, et bibendo sangui-
 nem ejus, letalem digerat crudelitatem, labitur
 memoria, errat iudicio, etc.*